

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на **СИМЕОН ТОНЧЕВ СИМЕОНОВ**
на тема: „**ПОДГОТВИТЕЛНИТЕ РИСУНКИ В ТВОРЧЕСКИЯ ПРОЦЕС НА**
ЗОГРАФИТЕ ОТ КРАЯ НА XVIII ВЕК И XIX ВЕК (ПО МАТЕРИАЛ ОТ
БЪЛГАРСКИ СБИРКИ)“,

с научен ръководител доц. д.н. Александър Куюмджиев
За присъждане на научна и образователна степен „доктор“, Специалност *Изкуствознание*
и изобразителни изкуства, 8.1. *Теория на изкуствата*

от
доц. д-р Ангел Николов Николов,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Исторически факултет, катедра
„История на България“

1. Данни за докторанта.

Симеон Тончев Симеонов е роден през 1995 г. в гр. Хасково. През периода 2014-2018 г. той следва в Националната художествена академия, където се дипломира като бакалавър изкуствовед с професионална квалификация „учител по изобразително изкуство“. Продължава висшето си образование в Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, в магистърска програма „Възраждане и памет“ (2018-2020), където получава образователната степен „магистър по история“. През периода 2021-2024 г. е редовен докторант към сектор „Изобразителни изкуства“ в Института за изследване на изкуствата при Българска академия на науките. Отчислен е с право на защита с решение на Научния съвет на Института за изследване на изкуствата (Протокол № 5, т. 3 / 30. 05. 2025 г.), а заповедта за назначаването на научното жури е издадена на същия ден от директора на същия институт (Заповед № 263-РД / 30. 05. 2025 г.).

2. Обзор на дисертацията.

Текстът на дисертационния труд на Симеон Тончев се състои от единадесет раздела с обща номерация с римски цифри, като раздели I и VIII представляват съответно въведение и заключение, раздели II – VII оформят същинското съдържание на работата, а раздели IX – XI включват списък на съкращенията, библиография и приложение с описи

на различни архивни материали (общо 323 стр.). Към това трябва да добавен и един албум с 247 изображения, които следва да се разглеждат като неразделна част от дисертацията.

Във въведението (Раздел I) е дефиниран обектът на изследване – рисунки върху хартия на зографи, строители и резбари от колекции на различни музейни, архивни и библиотечни институции (с. 4-5); в хронологическа последователност (от времето на А. Протич до наши дни) и много прецизно са проследени основните научни проучвания върху зографските рисунки (с. 5-13).

Раздел II представлява *общ преглед на рисунките до края на XIX в. в българските сбирки* (с. 14-64). Тук е представена не само формалната топография на документираните и анализирани в детайли по-нататък в дисертацията паметници, но са засегнати широк спектър от въпроси относно жанровата им природа, тяхната датировка, авторство и т. н. Този раздел разкрива интердисциплинарния подход на докторанта, неговия неизменен стремеж към максимална изчерпателност, както и трудностите, които е срещнал в своите проучвания. Можем само да съжаляваме, че на С. Тончев са останали по една или друга причина почти напълно недостъпни (вж. с. 14) непубликуваните рисунки на тревненските зографи и майстори от сбирката на Специализирания музей в Трявна (с. 50-51), рисунките от Музейния комплекс в Банско (с. 53), материалите на монаха Теодосий от архива на Рилския манастир (с. 60-61). Независимо от това, обхванатите от докторанта материали – включително и редица напълно непубликувани – са твърде многобройни и несъмнено дават солидна основа за задълбочени и представителни научни наблюдения.

В III раздел са представени *материалите и техниките на рисунките през XVIII-XIX в.* Специално внимание е отделено на водните знаци като важен ориентир за датирването на произведения с неясна хронология, на различните видове хартия, използвана от зографите, и т.н. (с. 65-70). Анализирани са различните зографски материали, често пъти саморъчно изготвяни от майсторите – мастила, тушове и др. (71-77). Нататък са представени техники на работа, като тук приведени много интересни примери от зографските ерминии в съпоставка с достигнали до нас рисунки (с. 77-86).

Конкретните проучвания на С. Тончев са представени подробно в IV, V и VI раздел (с. 87-207), посветени на *рисунките на зографите от Тревненската, Банската и Самоковската школа*. Изложението е много прецизно оформено и свидетелства за отлично познаване на наличната литература. Заслужава да се отбележат редица приноси

на докторанта във връзка с привличане в научно обръщение на непубликувани, неизвестни или слабо проучени материали, като рисунките на Никола Образописов от ИМ – Самоков (с. 201-202), колекцията от рисунки в РИМ – Кюстендил (с. 58, 68, 119, 145, 162, 182, 274, 311-313 – опис, както и отделна статия на С. Тончев от 2025 г.), архива с рисунки на късни тревненски зографи в личния фонд на учителя Богомил Хр. Даскалов, съхраняван в ДА – Габрово (с. 111-116, 318-320 – описание) и др.

Приносен и оригинален по своето съдържание е и раздел VII под заглавие „Приложения на рисунките в творческия процес на възрожденските зографи“ (с. 208-265) – в него критично е анализирана терминологията, с която са обозначавани рисунките както в научната литература, така и от самите зографи, разгледани са различните категории рисунки, като е проследена и тяхната употреба или приложение в творческия процес, отделено е внимание и на „еманципацията“ на рисунката като „автономен вид изкуство“ (с. 265) в творчеството на първите ни професионално обучени художници.

В заключението (с. 266-271) стегнато и подредено са изведени основните положения на труда, както и обобщенията на С. Тончев, направени въз основа на издирените и систематизираните от него материали. След мащабната библиография (с. 273-310), в самия край на дисертацията, е поместено едно полезно за читателя приложение (с. 311-323), което съдържа подробни описи на няколко колекции от рисунки и зографски тефтери, проучени от докторанта в хода на неговата работа по тематиката на дисертационния труд.

Надявам се, че С. Тончев ще публикува своята дисертация като монография. С оглед на това бих предложил литературата за ателието около Пимен Зографски да се обогати с две статии, останали неупоменати в обзорната публикация на Ал. Жабов от 2019 г., към която препраща докторантът (с. 15, бел. 66) – в тези работи към дейността на зографите от същия кръг са отнесени иконостасът на Погановския манастир „Св. Йоан Богослов“, който днес се съхранява в София¹, както и фрагментите от иконостас от първите десетилетия на XVII в., интегрирани по-късно в иконостаса на църквата „Св. Възнесение Господне“ (постр. 1855) в с. Калугерово, общ. Правец.² Бих предложил също

---

¹ Гергова, И. Иконостас из Погановског манастира. – В: Ниш и Византија, VIII, 2010, 367-378.

² Павликианов, К. Фрагменти от иконостас от ранния XVII век в църквата на правешкото село Калугерово. – В: Societas Classica, V, 2011, 132-146.

към материалите от Народната библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив да се добави ръкопис № 165 (346), закупен във Велико Търново през 1927 г., който е определен в електронната страница на библиотеката твърде общо като бележниче от средата на XIX в. с „преписи на изречения от библейски книги и богослужебни текстове..., откъси от евангелски текстове, тропари..., иконографска рецепта“ <https://shorturl.at/Z3tr9>. Всъщност става дума за зографски тефтер от средата – втората половина на XIX в., в който с поне пет различни почерка в протежение на години са записвани текстове за свитъци върху икони на различни светци, на предния и задния форзац има две небрежно направени изображения на мироносица (?) и на Богородица с младенец, а на л. бб е нахвърляна схематична скица на икона.

3. Обзор на автореферата и публикациите на докторанта.

Представеният автореферат пълно и точно отразява основното съдържание на дисертацията, а приложеният към него списък с научни приноси дава обективна представа за високите научни постижения на С. Тончев. Представените от докторанта три оригинални научни публикации, едната от които е под печат, напълно удовлетворяват законовите изисквания.

4. Заключение.

Въз основа на изложеното дотук, смятам, че дисертационният труд „ПОДГОТВИТЕЛНИТЕ РИСУНКИ В ТВОРЧЕСКИЯ ПРОЦЕС НА ЗОГРАФИТЕ ОТ КРАЯ НА XVIII ВЕК И XIX ВЕК (ПО МАТЕРИАЛ ОТ БЪЛГАРСКИ СБИРКИ)“ свидетелства за високи професионални умения и отговаря на всички законови изисквания за защита, което ми дава основание да гласувам положително за това на СИМЕОН ТОНЧЕВ СИМЕОНОВ да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по специалността *Изкуствознание и изобразителни изкуства*, 8.1. *Теория на изкуствата*.

София, 12. 08. 2025 г.

доц. д-р Ангел Николов